

STRATY PO PRZECHOWYWANIU BULW PODDANYCH SILE ŚCISKANIA

Zbigniew Czerko

Zakład Przechowalnictwa i Przetwórstwa Ziemniaka,
Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin, Oddział w Jadwisinie

Wstęp

W nowoczesnych przechowalniach stosowane są 2 sposoby przechowywania ziemniaków: składowanie luzem i w paletach skrzyniowych. Wysokość przyzmy ziemniaków w przechowalniach o składowaniu luzem dochodzi do 5 m, chociaż nowo budowane przechowalnie dla ziemniaków przeznaczonych do przetwórstwa na chipsy i frytki mają najczęściej wysokość przyzmy 4,5 m. Wysokość palet skrzyniowych wynosi od 1,0 do 1,5 m.

Ziemniaki w dolnej warstwie wysokiej przyzmy (4,5 m) podlegają dużej sile ściskającej. Po przechowywaniu wygląd ziemniaków jest zdeformowany, powstają odciski ciśnieniowe. Pod odciskami w niektórych bulwach po okresie przechowywania pojawia się ciemnienie mięszu [DUNCAN 1973; MEIJERS 1981; SCHORLING 2000]. Pod wpływem pęknięcia komórek mięszu dochodzi do zwiększonego utleniania fenoli do melaniny, czego przyczyną jest ciemnienie tkanki [BURTON 1970; DUNCAN 1973].

Odształcenia i odciski bulw a także ubytki naturalne w zasadniczej mierze decydują o widocznym równomiernym przez cały sezon przechowalniczym osiadaniu przyzmy. Zmniejszenie wysokości przyzmy może wynieść do 80 cm w przyzmie o wysokości 5,0 m przez 7 miesięcy przechowywania [CZERKO 2003].

Podczas przechowywania w paletach skrzyniowych o małej wysokości (100 cm) zjawisko osiadania i odształceń bulw nie ma istotnego znaczenia.

Celem doświadczenia była ocena strat przechowalniczych, wielkości odształceń ciśnieniowych oraz wielkości nekrozy po uszkodzeniu bulw ziemniaka po przechowywaniu w prasach symulujących siły ściskania odpowiadających przyzmie o wysokości 4,5 m.

Metodyka

Doświadczenie przeprowadzono w dwóch sezonach przechowalniczych 2002/2003 i 2003/2004. Bulwy umieszczono w pojemnikach (prasach) o ciśnieniu 28 kN·m⁻². Wartość ciśnienia w prasach ustalono na podobnym poziomie jakie występuje na dole przyzmy o wysokości 4,0 m.

Bulwy w pojemniku kontrolnym nie poddano żadnej sile nacisku. Ziemniaki 3 odmian Kuba, Triada, Danusia w kombinacji nie uszkodzonych i uszkodzo-

nych (po 15 bulw) umieszczono w pojemnikach o wymiarach 20 x 20 i wysokości 30 cm. Analizowane ziemniaki ułożono w ten sposób, że na dnie i pod pokrywą pojemnika ułożono dodatkowo warstwę ziemniaków po to, żeby bulwy z doświadczenia nie stykały się z twardą powierzchnią a tylko z bulwami.

Przed włożeniem do pojemników pojedyncze bulwy zostały zważone, a w kombinacji uszkodzonych bulw, uszkodzono je trzpieniem 6 x 6 mm na głębokość 6 mm.

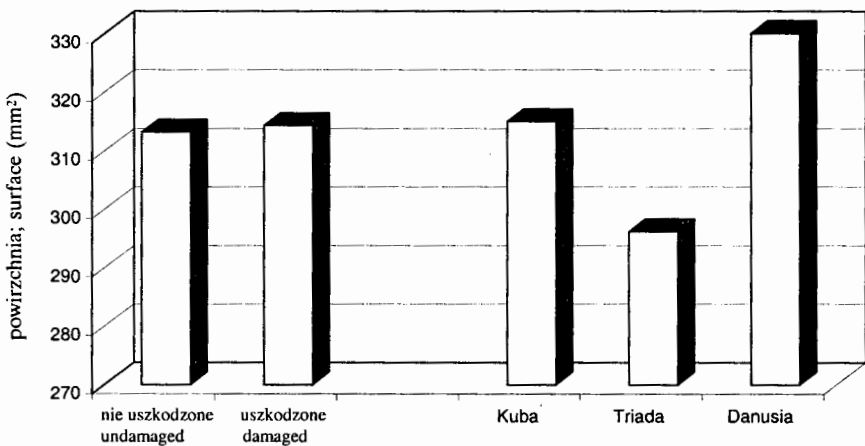
Pojemniki zostały wstawione do komory przechowalniczej, w której utrzymywano temperaturę około 14°C w okresie przygotowawczym i 4°C w długotrwałym okresie przechowywania. Wilgotność względna powietrza w przechowalni wynosiła 87–92%.

Po okresie przechowywania na początku kwietnia próby zostały ocenione pod względem ubytków naturalnych, powierzchni odcisków, powierzchni przekroju nekrozy po uszkodzeniu, ilości i długości kielków, ciemnych plam pod odciskiem ciśnieniowym. Wyniki poddano ocenie statystycznej wykonując analizę wariancji z zastosowaniem testu F „Snedecora” dla modelu stałego. Przy obliczaniu najmniejszej istotnej różnicy wykorzystano test t-Studenta.

Wyniki i dyskusja

Wstępna ocena wyglądu bulw po przechowywaniu nie wykazała obecności bulw zgniłych czy mokrych. Nekrozy pouszkodzeniowe były zablźnione, a w miejscu styku bulw zniekształcone.

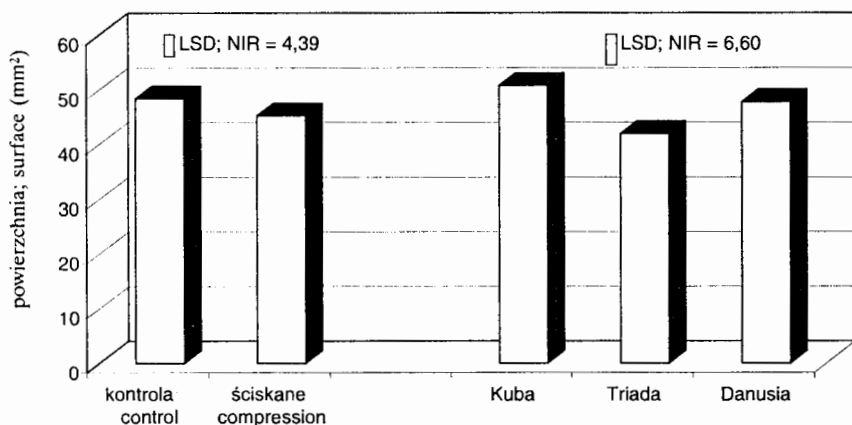
Średnia powierzchnia największego odcisku ciśnieniowego była największa w bulwach odmiany Danusia, a najmniejsza u odmiany Triada, jednak różnice te były nieistotne. Podobnie nieistotne były różnice w wielkości powierzchni odcisków w kombinacji bulw uszkodzonych i nie uszkodzonych (rys. 1).

Rys. 1. Powierzchnia odcisków ciśnieniowych po 7 miesiącach przechowywania bulw uszkodzonych i nie uszkodzonych

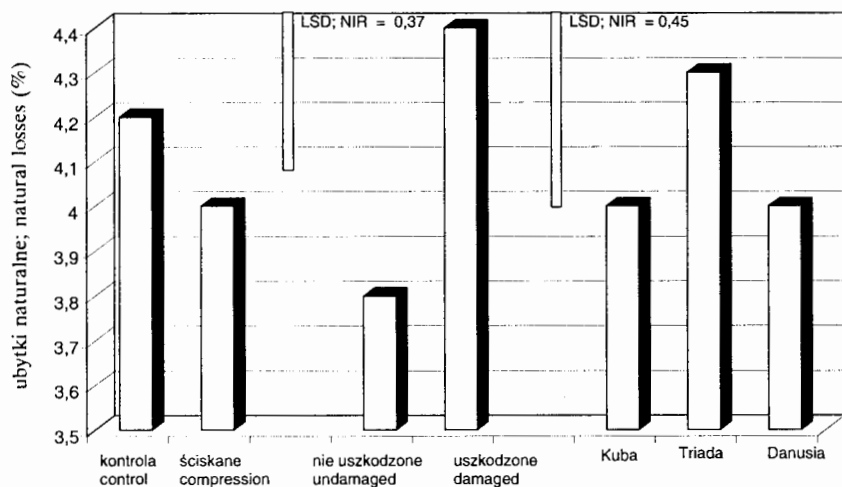
Fig. 1. The surface of pressure-bruises after 7 month storage of damaged and undamaged potato tubers

Wielkość powierzchni przekroju nekrozy pouszkodzeniowej różniła się między odmianami (rys. 2). Odmiana Triada charakteryzowała się istotnie najmniejszą powierzchnią nekrozy w stosunku do odmiany Kuba. Średnią wielkość powierzchni nekrozy miała odmiana Danusia a jej wielkość powierzchni nie różniła się istotnie w stosunku do dwu pozostałych odmian. Ściskanie bulw i w konsekwencji ich odkształcenie nie spowodowało istotnych zmian w wielkości nekrozy pouszkodzeniowej w stosunku do bulw nie poddanych ścisnaniu.

Rys. 2. Powierzchnia nekroz uszkodzeniowych po 7 miesiącach przechowywania bulw ścisnkanych i kontroli

Fig. 2. The surface of damage necroses after 7 month storage for 3 potato cultivars control and compressed tubers

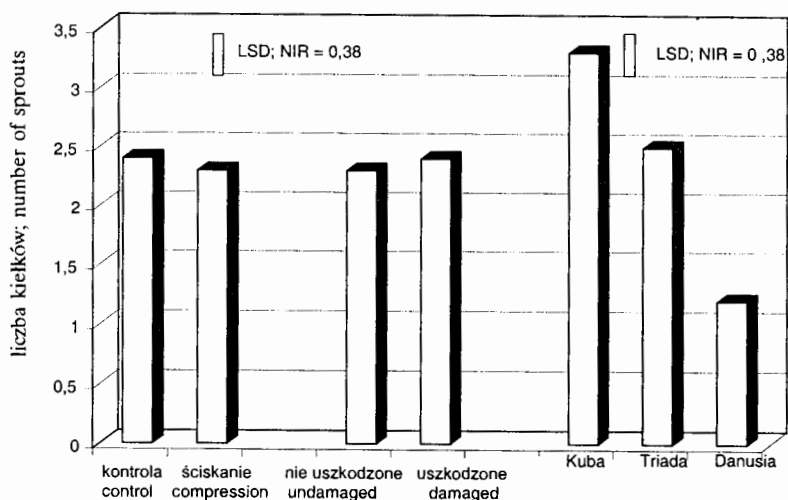

Rys. 3. Ubytki naturalne po 7 miesiącach przechowywania bulw

Fig. 3. Natural losses after 7 month storage of the tubers

Ubytki naturalne 3 odmian jako średnie badanych kombinacji, nie różniły się istotnie między sobą i wynosiły od 4,0 do 4,3% (rys. 3). Istotnie większe ubytki naturalne miały bulwy kombinacji uszkodzonej (średnio dla 3 odmian – 4,4%) niż bulwy nieuszkodzone (średnio dla 3 odmian – 3,8%). Ubytki naturalne bulw poddanych sile ściskania były nieistotne, niższe niż bulw nie ściskanych. Podobna zależność, że ubytki naturalne były mniejsze w bulwach poddanych sile ściskania i posiadających odciski, niż w bulwach nie ściskanych, była przedstawiona w pracy [CZERKO 2003]. Czynnikiem powodującym mniejsze ubytki naturalne (odparowanie wody) w bulwach ściskanych mogła być zwiększona powierzchnia stykających się bulw i przez to mniejsza powierzchnia bulwy z której zachodzi łatwiejsze odparowanie wody.

Rozwój kielków oceniano mierząc ich ilość i długość. Odmiany istotnie różniły się między sobą ilością kielków (rys. 4). Najmniej kielków było u odmiany Danusia (średnio – 1,2), średnia ilość kielków była u odmiany Triada (2,5), a najwięcej u odmiany Kuba (3,3). Nie było istotnej różnicy w ilości kielków na bulwach uszkodzonych i nie uszkodzonych. Także nie zanotowano istotnych różnic w ilości kielków na bulwach w kombinacji ściskanej i nie ściskanej.

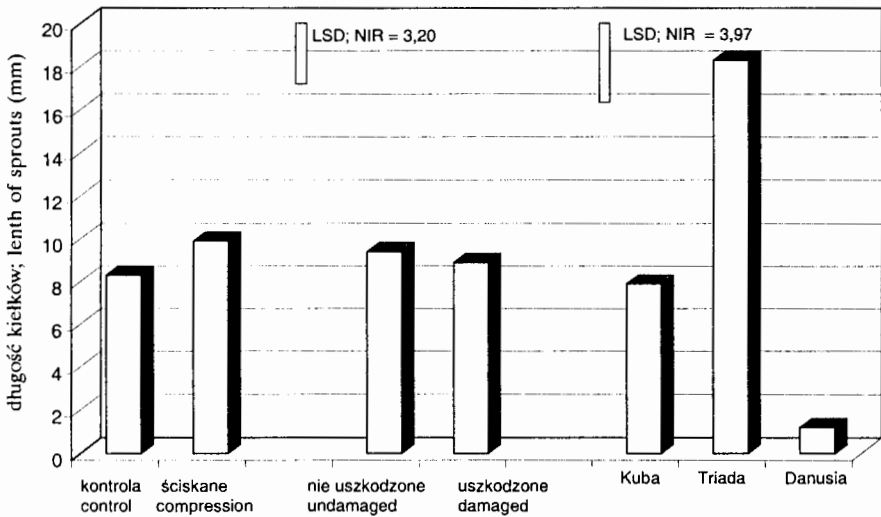

Rys. 4. Liczba kielków po 7 miesiącach przechowywania bulw
 Fig. 4. Number of sprouts after 7 month storage of the tubers

Długości kielków była istotnie zróżnicowana u badanych odmian; najkrótsze kielki miała odmiana Danusia – 1,2 mm, dłuższe odmiana Kuba – 7,9 mm i najdłuższe odmiana Triada 18,3 mm (rys. 5). Nie było istotnych różnic w długości kielków między kontrolą a bulwami ściskanymi, a także między bulwami uszkodzonymi i nieuszkodzonymi.

Ziemiaki z odciskami ciśnieniowymi zostały dodatkowo odłożone na 3 dni i przechowywane w wyższej temperaturze 18°C, żeby ocenić ewentualne zmiany barwy miąższu. W żadnej z badanych odmian nie zaobserwowano ciemnienia miąższu bulw pod odciskami ciśnieniowymi. Zjawisko ciemnienia miąższu pod odciskami ciśnieniowymi nie wystąpiło także w badaniach prowadzonych w po-

przednich latach w IHAR [CZERKO 2003]. Także nie było ciemnienia miąższu w trzech badanych odmianach pod nekrozami pouszkodzeniowymi (sztucznie spowodowanymi na początku przechowywania). Badania przeprowadzone przez [LULAI 1996] pokazują, że ciemna plamistość miąższu może powstać pod uszkodzeniami ciśnieniowymi, gdzie nie zakończył się proces gojenia komórek, a także w bulwach posiadających duże ubytki naturalne. W prezentowanym doświadczeniu warunki na szybkie gojenie uszkodzeń były dobre: wysoka temperatura (14°C), wilgotność (90%) oraz wymagana wentylacja. W takich warunkach gojenie uszkodzeń mechanicznych może zachodzić już po kilku dniach [WIGGINTON 1974; JARVIS, DUNKAN 1979].

Rys. 5. Długość kielków po 7 miesiącach przechowywania bulw
Fig. 5. Lenth of sprouts after 7 month storage of the tubers

Zmiany barwy miąższu pod odciskami ciśnieniowymi zauważone w przechowalniach produkcyjnych po przechowywaniu w wysokich przyzmac mogą wynikać nie z bezpośrednich uszkodzeń komórek w wyniku ściskania lecz podczas obróbki na maszynach przeladunkowych. W miejscu odcisku ciśnieniowego łatwej uszkadzała się skórka i w tym miejscu może powstać ciemna plamistość [MEIJERS 1981]. Drugim czynnikiem wpływającym na zwiększenie skłonności do powstawania ciemnienia miąższu pod odciskiem są duże ubytki naturalne. W omawianym doświadczeniu ten czynnik nie mógł mieć istotnego znaczenia, gdyż warunki przechowywania były dobre, a ubytki naturalne były małe (4,0–4,3%).

Wnioski

1. Ziemiaki poddane dużym siłom ściskania (takim jak przy składowaniu luzem o wysokości 4,0 m) miały widoczne odkształcenia ciśnieniowe o powierzchni około 313 mm².

2. Straty przechowalnicze bulw poddanych sile ściskania nie różniły się istotnie od strat w bulwach prób kontrolnych.
3. Zapewnienie optymalnych warunków podczas przechowywania ziemniaków zapobiegło powstaniu ciemnej plamistości pod odciskami ciśnieniowymi.

Literatura

- BURTON W.G. 1970. *Black spot. Physiological aspects*. Processing of the Fourth Triennial Conference of the European Association for Potato Research INRA Publ. 70/5: 79–92.
- CZERKO Z. 2003. *Reakcja bulw ziemniaka na ściskanie podczas przechowywania przy składowaniu luzem*. Biul. IHAR 228: 275–281.
- DUNCAN H.J. 1973. *Rapid bruise development in potatoes with oxygen under pressure*. Potato Res. 16: 306–310.
- JARVIS M.C., DUNCAN H.J. 1979. *Water loss from potato tuber discs: a method for assessing wound healing*. Potato Res. 22: 60–73.
- LULAI E.C. 1996. *Cellular changes and physiological responses to tuber pressure-bruising*. Am. Potato J. 73: 197–209.
- MEIJERS C.P. 1981. *Disease and defects liable to effect potatoes during storage*, in: *Storage of Potatoes. Post-harvest behaviour, storage design, storage practice, handling*. Rastovski A., Pudoc A. (Eds) Wageningen: 138–166.
- SCHORLING E. 2000. *Ursachen für das unterschiedliche Auftreten von Lagerdruckstellen*. Kartoffelbau 51(8): 332–336.
- WIGGINTON M.J. 1974. *Effects of temperature, oxygen tension and relation humidity on the wound healing process in the potato tuber*. Potato Res. 17: 200–214.

Słowa kluczowe: ziemniaki przechowywanie, straty, uszkodzenia, ściskanie

Streszczenie

W przechowalniach o składowaniu luzem, w których wysokość pryzmy ziemniaków dochodzi do 5 m na dole pryzmy występują siły ściskające powodujące deformację i uszkodzenia ciśnieniowe. Dokonano oceny bulw ziemniaków poddanych sile ściskającej około 28 kN·m⁻². Ziemniaki 3 odmian Kuba, Triada i Danusia były ściskane w pojemnikach przechowywanych w temperaturze 4°C. Pojemniki poddane sile ściskania i pojemniki kontrolne bez sił ściskających napełniono bulwami zdrowymi i uszkodzonymi. Po przechowywaniu oceniano: ubytki naturalne, długość i ilość kielków, powierzchnię odcisków oraz powierzchnię przekroju nekrozy pouszkodzeniowej.

Średnia powierzchnia największego odcisku wyniosła 313 mm² i nie różniła się istotnie między bulwami, które były uszkodzone i nieuszkodzone. Powierzchnia nekrozy pouszkodzeniowej największa była u odmiany Kuba 51 mm² a najmniejsza u Triady – 42 mm². Różnice w powierzchni nekrozy pouszkodzeniowej między bulwami kontrolnymi a bulwami ściskanymi nie były istotne. Ubytki natu-

ralne większe były w bulwach uszkodzonych niż nie uszkodzonych, ale ubytki naturalne bulw ściskanych nie różniły się istotnie od kontroli.

Po przechowywaniu w badanych odmianach nie wystąpiło zjawisko ciemnienia miąższu pod odciskiem ciśnieniowym.

STORAGE LOSSES OF POTATO TUBERS SUBJECTED TO COMPRESSIVE FORCE

Zbigniew Czerko

Department of Potato Storage and Processing,
Plant Breeding and Acclimatization Institute, Research Division Jadwisin

Key words: potatoes storage, losses, damage, compression

Summary

The potatoes in storage houses potatoes can be stored in bulk up to the height of 5 m. In lower levels of pile the potatoes are subjected to strong compressive forces, causing the deformation and pressure-bruising of tubers. The experiment estimated reaction of potatoes Kuba, Triada, Danusia cultivars subjected to compressive force about $28 \text{ kN}\cdot\text{m}^{-2}$ in press-boxes. The boxes were filled with damaged and undamaged tubers and stored at the temperature 4°C . After storage period natural losses, length and number of the sprouts, surface of pressure-bruises on the tubers and surface of post-damage necroses were evaluated.

Mean surface of the largest pressure-bruise was 313 mm^2 , and the differences between damaged and undamaged potato tubers were in significant. The largest surface of post-damage necroses – 51 mm^2 was observed on potatoes of Kuba cultivar, while the smallest – 42 mm^2 in Triada cv. Differences between control and squeezed potatoes tubers were insignificant.

No changes in form of parenchyma darkening under the site of pressure-bruise were observed.

Dr Zbigniew Czerko

Zakład Przechowalnictwa i Przetwórstwa Ziemiaków

Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin

Oddział w Jadwisinie

05-140 SEROCK

e-mail: iharoj@pol.pl